

Дата: 15.09.2023

Урок № 5

Тема: Розділові знаки при однорідних членах речення.

Мета: повторити, закріпити й систематизувати знання про однорідні члени речення, їх види, розділові знаки в реченнях при ОЧР, використання ОЧР у різних стилях мовлення; розвивати вміння вільно оперувати лінгвістичними знаннями у власному мовленні; розвивати загальнопізнавальні вміння робити висновки на основі спостережень за мовним матеріалом, аналізувати, порівнювати й узагальнювати; виховувати культуру мовлення, почуття єдності, відповідальності, любові до рідної землі.

Матеріали до уроку: Законспектувати основне із підручника <https://pidruchnyk.com.ua/1239-ukrainska-mova-11-klas-avramenko.html>

ПУНКТУАЦІЙНА НОРМА

§ 35–36. ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

СПОСТЕРЕЖЕННЯ

1. Прочитайте речення й виконайте завдання.

Піду поплаваю трохи.

Походжу, поплаваю трохи.

- А. У якому реченні обидва дієслова є присудками, а в якому перше — присудок, а друге — обставина мети?
- Б. Чому в першому реченні немає між дієсловами коми?

Однорідні члени речення поєднуються сурядним зв'язком, вони відповідають на однакове питання, стосуються одного члена речення й відіграють однакову синтаксичну роль: Злітаються різні круки, консультанти й політехнологи (Л. Костенко). Тут однорідні підмети стосуються одного слова — присудка *злітаються*.

Розділові знаки при однорідних членах речення

Кому ставлять між однорідними членами речення,		
поєднаними сполучниковим, безсполучниковим і змішаним зв'язком	0, 0, 0	Здалеку я бачу <i>гори, ліси, річку</i> .
	і 0, і 0, і 0	Здалеку я побачив <i>і гори, і ліси, і річку</i> .
	0, 0, і 0, і 0	Здалеку я бачу <i>гори, ліси, і річку, і міст</i> .
	0 і 0, 0 і 0	Здалеку я бачу <i>гори й ліси, річку й міст</i> .
	0, 0 і/або 0	Здалеку я бачу <i>гори, ліси й річку</i> .
	як 0, так і 0	Здалеку я бачу <i>як гори, так і ліси</i> .
	0, а/але 0	Здалеку я бачу <i>не гори, а ліси</i> .
Тире ставлять між однорідними членами речення,		
що протиставляються (між ними можна вставити сполучник <i>а</i>)	0 — 0	Насолоджується <i>красою гір не здалеку — зблизька</i> .
Крапку з комою ставлять між однорідними членами речення,		
якщо вони поширені й у середині хоча б одного з них є кома	0; 0; 0	Здалеку я бачу <i>гори, укриті снігом; хвойні ліси; річку, закуту кригою</i> .

Однорідні означення

Означення однорідні, якщо	
характеризують предмет з одного боку	<i>Ліс одягнутий у <u>жовті, червоні й зелені</u> шати.</i>
суто позитивні або суто негативні за значенням	<i>Як приємно спекотного дня витити <u>прозорої, солодкої, прохолодної</u> води. Дув <u>ріжкий, промиваний, холодний</u> вітер.</i>
образні (епітети)	<i><u>Задумливий, смагляволиций</u> вечір заворожує своїм спокоєм.</i>
перше — непоширене, а друге — поширене	<i><u>Широкий, порослий травою</u> двір був нам за футбольне поле. АЛЕ: <u>Порослий травою широкий</u> двір був нам за футбольне поле.</i>
друге пояснює перше	<i>Дід розповів <u>їмши, правдиву</u> історію.</i>
стоять після означуваного слова	<i>Будинок, <u>високий, цегляний</u>, звели за тіароку. АЛЕ: <u>Високий цегляний</u> будинок звели за тіароку.</i>

Узагальнювальні слова при однорідних членах речення

Узагальнювальними називають слова, що об'єднують в одну групу всі перелічувані предмети, ознаки, дії тощо. Узагальнювальне слово (словосполучення) відіграє ту саму синтаксичну роль, що й однорідні члени речення. Між узагальнювальними словами (УС) й однорідними членами речення треба ставити двокрапку або тире.

Двокрапка й тире при однорідних членах речення

УС: 0, 0, 0	<i>У моїй уяві змішалася <u>все: гори, ліси, річка</u>.</i>
0, 0, 0 – УС	<i><u>Гори, ліси, річка</u> – <u>усе</u> змішалася в моїй уяві.</i>
УС: 0, 0, 0 – ... (однорідними членами речення не завершується)	<i><u>Усе: гори, ліси, річка</u> – змішалася в моїй уяві.</i>

ЗАУВАЖТЕ!

Кома не ставиться між компонентами усталених сполук типу *і так і сяк, і туди і сюди, і вдень і вночі, ні туди ні сюди, ні сяк ні так, ні вдень ні вночі, ні риба ні м'ясо*, а також між однорідними членами речення, що поєднуються повторюваним сполучником та утворюють тісну смислову єдність: *Ні вдень ні вночі не стихає kleпання коси* (О. Довженко). *А потім і щастя і горе обірвались так раптом* (Леся Українка).

2. Прочитайте речення. Визначте однорідні члени й прокоментуйте розділові знаки при них (усно).

1. Мені там рідне все: й Діштя зелені хвилі, і шепіт яворів, і дальній давін копит, і округа озер, степів картини млі й на обрії гаї, що серцю шлють привіт. 2. Земля України, і небо, і люди – все мені рідне (В. Сосюра). 3. Любов не залежить від нашої волі, приходить без нашої заслуги, щезає без нашої вини (І. Франко). 4. Майдани, парки, вулиці, мости, напнуті над трамваями дрти, розсіпані у просторі вогні – все немовби в летарійнім сні (М. Лужів). 5. Гордість – велика рушійна сила, рідна сестра високого почуття відповідальності (М. Рильський). 6. Тужлива пісня зринає із сопілки, та не розважа сумного серця... (М. Коцюбинський). 7. Мені хотілося розжунути рамки екрана, відійти від шаблонної розповіді й заговорити, так би мовити, мовою великих узагальнень (О. Довженко). 8. То не хмара – біла пташка хмарою

спустилась (Т. Шевченко). 9. Ранкові поля стрепенулися, перехлюпнулися за іскристий обрій, чітко заворушилися на тлі золотого пліну хмарин і вмилися сонцем (М. Стельмах). 10. Ані багатство, ані влада, ані могутність і сила не окуплять глупоти й не заступлять мудрості (А. Шептицький). 11. Надворі повсюди лежала роса: на поживклій траві осінній, на круглій павутині, понід стріхою, на капустах у городі (Гр. Тютюнник).

3. Перепишіть речення й виконайте завдання (розділові знаки пропущено).

1. Сиві рожеві блакитні дими кучеряві плінуть з високих мов башти стрімких димарів (М. Рильський). 2. Тобі Україно моя і перший мій подих і подих останній тобі (В. Еллан-Блакитний). 3. На Маковея збирають люди всяку горбину а саме мак кріп цибулю часник моркву соняшник редьку (А. Кримський). 4. Живи Україно живи для краси для сили для правди для волі. 5. Мистецтво не підробляє й не замінює реальний світ а пояснює його розширює й продовжує. 6. Бринить-співає наша мова чарує тишить і п'янить (Олександр Олесь). 7. Усе і небо і перемелене на труху в глибоких колях дороги сіно і вогкий пилуватий повів рік і тривожний крик птиці і невисока росиста отава сповіщало що літо вже здає ключі сумовитій осені (М. Стельмах). 8. Небо було глибоке бездонне залите густою темінню усипане мірадами рухливих мерехтливих зірок (Ю. Збанацький). 9. Ніщо не мертво в вірі світовому ні курява планет ні сталагміт ні мумії прадавніх пірамід ні літери спліснявілого тому (Борис Тен). 10. Не було спочинку ні вдень ні вночі (Паша Мирний). 11. Світло і тьма тління і вічність віра і безчестя складають світ цей і потрібні одне одному (Г. Сковорода).

- А. Підкресліть однорідні члени речення й розставте розділові знаки.
- Б. Знайдіть і випишіть антоніми.

Міріади. -ад, мн., книжн. — незліченна кількість; сила-силенна, безліч.

4. Згрупуйте фразеологізми за значенням.

Гостро критикувати кого-небудь: ...
 Діяти по-різаному, незгуртовано: ...
 Проявляти покірність: ...
 Робити щось неякісно: ...
 Набратися неприємностей: ...
 І води не замутиш; задавати гарту; ускочити вище халав; хоч у вухо бгай; хто в луг, а хто по плуг; стук-грюк, аби з рук; давати перцю; узяти в шори; потрапити на слизьке; давати березової каші; через пень-колоду; улишнути в історію; як шовковий; один у ліс, один по дрова; хоч свічки ліпи; потрастися, як муха в окріп; на галай-балай.

Бгати, бгаю, бгаеш, недок., перех. — укладати, утискати щось куди-небудь.

5. Виконайте тестові завдання.

1. Однорідними підметами ускладнено речення (розділові знаки пропущено)
  - А. Відамо Вітчизні всі пориви і дум політ і силу наших рук.
  - Б. На мент єдиний залиши свій сум думки і горе...
  - В. І возвеличимо на диво і розум наш і наш язик...
  - Г. У кожного своя пустеля і свої міражі.

Домашнє завдання: виконати вправу 7 ст.119.